Vâhidî'nin

GÜL Ü BÜLBÜL RİSÂLESİ

ve

Ahmed Remzî Akyürek'in

GÜLZÂR-I AŞK ÇEVİRİSİ

Hazırlayan
Muzaffer Kılıç

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1708
KÜLTÜR SERİSİ: 955

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-129-3

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Son Okuma: Ayşe Erdoğan

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ. SAN. VE. TİC.A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.
Güven İş Merkezi No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul- 2021

Muzaffer Kılıç, 1988 yılında Sivas'ta dünyaya geldi. 2006 yılında Cumhuriyet Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde başladığı edebiyat tahsilini 2019 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde *Edirneli Dervîş Hasan Hüsâmî'nin Tuhfetü'l-Emsâl'i* başlıklı doktora teziyle tamamladı. Şu an Kırklareli Üniversitesi Türk İslam Edebiyatı Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz 9
Giriş 11
Klasik Türk Edebiyatında Gül ve Bülbül 13

Vâhidî ve Risâle-i Gül ü Bülbül

Vâhidî'nin Hayatı 19
Risâle-i Gül ü Bülbül 21
Şekil Özellikleri 22
Dil ve Üslup 22
Muhteva 23
Özet 24
Risâle-i Gül ü Bülbül'ün Kaynağı 26
Edebi ve Tasavvufi Semboller 28

Ahmed Remzî Akyürek ve Gülzâr-ı Aşk

Ahmed Remzî Akyürek'in Hayatı 35
Eserleri 37
Gülzâr-ı Aşk 38
Dil ve Tercüme Hususiyetleri 39
Sonuç 42
Bibliyografya 43

Risâle-i Gül ü Bülbül ve Gülzâr-ı Aşk

Risâle-i Gül ü Bülbül 47
Gülzâr-ı Aşk 103

ÖN SÖZ

Edebiyat, ömür denen muvakkat sürede kâinatın sır ve meçhullerini keşfederek anlayabilmenin belki yegâne yoludur. Tahkiyenin yeri ayrı olmakla birlikte mana şiir kalıbına girdiği an, sayfalar dolusu anlatımın veremeyeceği büyülü bir iksire dönüşür ve insanı ulaşabileceği son noktanın ötesine kanatlandırır. Başka yoldan açılması mümkün olmayan duygu âlemlerinin kapılarını aralar. Sırları faş edip gizli hakikatleri hayal perdesinde göze gösterir. Bunun içindir ki edebiyat, duygu ve hayalden beslenerek ruha her bakımdan damıtılmış numuneler sunan ulvi bir hüner olagelmiştir.

Böyle bakıldığında şiir, ifadesi güç olan hâl ve tecrübelerin yegâne aktarım aracı olmuş, neredeyse tüm anlatıların heyecan doruklarında daima kendisine yer bulmuştur. Düzyazı yahut şiir formunda yoğrulan mana, her defasında farklı ilimlerin tesiriyle yeniden üretilerek derinlik ve çok yönlülük kazanmıştır. Diğer taraftan bu kalıplarda vücuda gelen zirve eserler her zaman daha görünür olsa da edebiyat, sadece tarihe mal olmuş eserler ve onların müelliflerinden ibaret kalmamıştır. Bilakis henüz gün yüzüne çıkmasa bile üretildiği asrın mahsullerini -dolayısıyla bugünü- etkileyen kayıp yahut unutulmuş eserler ile onları vücuda getiren şahısları da içine alır.

Tarihte, isimleriyle farklı sahalarda alem olan zirve şahsiyetlerin rahle-i tedrisinden geçmiş ya da onlardan yüzlerce yıl sonra yaşayıp eserlerinden istifadeyle belirli bir tefekkür seviyesine erişmiş niceleri vardır. Sözlerine kulak verilesi bu mütefekkir, edip ve şairlerin eserleri sadece farklı veya yeni olması sebebiyle değil, esasında bu şaheserlerin şahsi yorum ve akislerini içermesi bakımından da önem arz etmektedir. Farsça manzum-mensur karışık tarzda telif edilen Vâhidî'nin [öl. ?] *Risale-i Gül ü Bülbül*'ü de bunlardan biridir. Elinizdeki eser insanoğluna; insan-ı kâmil mertebesine ulaşabilmenin ancak ve ancak ruhun miraca yükselmesiyle mümkün olacağını göstermektedir. Gül, bülbül, diğer kuşlar ve Hz. Süleyman arasındaki muhaverelerden oluşan bu risalede, madde-mana gelgitinde hayrette kalan insanın durumu, âciz bir bülbülün güle duyduğu aşk hikâyesi üzerinden sunulur.

Burada ebedi olanın yücelerde olduğu algısının bir tezahürü olan ve manevi seferi konu edinen eserlerde sembol olarak kuşların kullanılmasına dikkat kesilmek gerekir. Bu sembolleştirmede, insanın öteki âlemle kurduğu irtibatta uçan varlıkların vesile olduğu görüşü yatmaktadır. Nitekim ruhun öteki âleme uçarak yahut bir kuş gibi yükseldiğine inanılması, günümüzde dahi yaygın inanışlardan biridir. Bu inanış ve temsiller, tasavvufi seyrin edebi metinlerdeki muhtelif yorumlarıyla tedricen gelişerek çeşitlenmiştir.

Manevi yolculuk ve onun sembolleri, insanlığın başlangıcından itibaren, farklı din ve inançlarda çeşitli şekillerde kendisine yer bulmuştur. İslam'ın gelişiyle beraber insanın manevi yolculuğunu konu alan anlatı sayısı gün geçtikçe artmış-

tır. Ancak seyr ü sülukun kuş temsili ile anlatıldığı hikâyeler içinde *Mantıku't-tayr* hiçbir zaman aşılamamıştır. O öyle bir konuma yükselmiştir ki sadece okuyucunun gönlünü tazelemekle kalmaz, sayısız ahlaki ve insani mesajla nefsini terbiyeye meyyal olan herkesi cezb eder. *Risâle-i Gül ü Bülbül*'e gelindiğinde onun *Mantıku't-tayr*'dan tercüme olduğunu söylemek güçtür. Bununla birlikte Vâhidî'nin eserini Attâr'dan ilhamla vücuda getirdiği de muhakkaktır. Hatta bu kısa eser, *Mantıku't-tayr*'daki bülbül hikâyesinin renkli bir yorumu yahut Vâhidî'ce yapılmış şerhi olarak değerlendirilebilir.

Elinizdeki eserin yazarı Vâhidî'nin hüviyeti tam olarak tespit edilemedi. Tezkire kayıtlarında yer alan Vâhidî mahlaslı şairler, *Risâle-i Gül ü Bülbül*'ün müellifiyle tam anlamıyla örtüşmemektedir. Onun hayatıyla ilgili bilgiler ise eserinden hareketle elde edilenlerden ibarettir. Sadece eserin Yavuz Sultan Selim'e ithafından hareketle XVI. asırda yaşadığını, üslubundan hareketle de sufi olduğunu söyleyebiliriz.

Eserin Osmanlı coğrafyasında kaleme alındığı tahmin edilmektedir. Bu nedenle çalışmanın giriş bölümünde, bu coğrafyada gül-bülbül aşkı çerçevesinde eser veren şahsiyetler zikredilmiştir. Kitabın ilk bölümünde Yavuz Sultan Selim devrinde ve ona yakın dönemlerde yaşayan Vâhidî mahlaslı müellif ve şairler hakkında kısaca bilgi verilerek çalışmamıza konu olan *Risâle-i Gül ü Bülbül* tanıtılmıştır. Devamında eserin şekil, dil ve üslup özellikleri ile muhtevası sunularak özeti verilmiştir. Ardından risalenin ana mazmunlarına işaret eden tasavvufi sembollere kısaca değinilmiş, edebi ve tasavvufi olarak neye işaret ettiği ifadeye çalışılmıştır.

Bu risale, son devir Mevlevî şeyhlerinden Ahmed Remzî [öl. 1944] tarafından derslerde okutulmuş ve bu vesile ile *Gülzâr-ı Aşk* adıyla tercüme edilmiştir. Bilinen tek tercümesi olması sebebiyle *Gülzâr-ı Aşk* da çalışmaya dâhil edilmiştir. Böylelikle tarafımızdan yapılan günümüz Türkçesine tercümesi yanında son devir Osmanlı Türkçesi ile yapılan manzum-mensur çevirisine de yer verilmiştir. İkinci bölümde Ahmed Remzî'nin hayatından bahsedilip tercümesi tanıtılmıştır. Son bölümde, yani metinler kısmında, eserin aslı ile birlikte günümüz Türkçesine tercümesi, ardından *Gülzâr-ı Aşk*'ın metni sunulmuştur.

Her şeyden önce talebeliğiyle bahtiyar olduğum ve bu risalenin tercüme edilerek tanıtılmasına kapı aralayan saygıdeğer üstadım Dr. İsa Akpınar'a muhabbeti ve iltifatlarından dolayı şükranlarımı sunmalıyım. Ayrıca kitabı okuyarak kıymetli tashihlerde bulunan daimi destekçi ve ebedî dostlarım Dr. Önder Yaşar ve Uğur Öztürk ile hakikatin daha belirgin ve anlaşılır surette sunulması için her an tavsiye ve görüşlerinden istifade ettiğim pek kıymetli hocam Dr. Mustafa Topatan'a canıgönülden teşekkür ederim.

Ve billâhi't-tevfîk.

Muzaffer KILIÇ
Üsküdar 2020

GİRİŞ

Klasik şiirde gül ile bülbül aşkının şair ve ediplerin tahayyülünde yer etmesi ve bu vesileyle şiir ve muhtelif eserlere konu olmasının geçmişi oldukça eskilere dayanır. Bu hayal asırlar boyunca tekrarlanıp türlü suretlerde işlenerek günümüze kadar ulaşmıştır. Hatta asırlar boyu gül ve bülbül arasındaki hayali aşka dair şiirler söyleyen şairler, söz konusu hayal unsuruyla müstakil mesneviler inşa ettirecek kadar geniş bir mazmun dünyası oluşturmuşlardır. Gül ve bülbül hikâyesinin her bir unsuru, zaman içinde detaylandırılıp ayrı ayrı işlenerek kendi çevresinde karakteristik bir karşılık bulmuştur. Böylelikle alegorik anlatıma zemin oluşturacak genişlikteki kurgunun temeli atılmıştır.

Gül-bülbül hikâyelerinin kaynağı ve yayılım alanlarıyla ilgili literatür oldukça geniştir. Beydabâ'nın *Kelile ve Dimne*'sindeki hikâye kahramanlarının genellikle hayvanlardan oluşmasından hareketle bu tür eserlerin kaynağı konusunda ilk akla gelen Hint ve Hint edebiyatı mahsulleridir. Hint, Afganistan, İran ve Anadolu gibi coğrafyalar pek çok bakımdan kuvvetli bir etkileşim hâlindedir. Söz konusu irtibatın göstergelerinden olan Beydabâ'nın *Kelile ve Dimne*'sindeki "Bülbül ile Bağcı Hikâyesi" ile Mevlânâ'ya [öl. 1273] ait olduğu iddia edilen *Bülbül-nâme*'deki "Bülbül ile Bağcı Hikâyesi"nin benzerliğinden yola çıkarak daima bu tür hikâyelerin kaynağının Hint edebiyatı olma ihtimali üzerinde durulagelmiştir.[1]

Avrupa edebiyatlarında gül ve bülbül, sembol ve edebî zemin bakımından Arap hikâyesi olarak tanınsa da bu çerçevedeki ilk örneklerin Ferîdüddîn Attâr'ın [öl. 1221] *Hüsrev-nâme*'si ile *Bülbül-nâme*'si olduğu ileri sürülür. Arap edebiyatı, Abbasiler döneminde İran tesirine açık hâle gelmiş ve İran şiirine ait pek çok unsurla birlikte gül-bülbül anlatısı da bu dönemde önce Arap şiirine, sonra da onunla birlikte İspanya'ya, yani Avrupa'ya ulaşmıştır. Cahiliye ve Emeviler döneminde henüz gül-bülbül konusunun işlendiği bir esere tesadüf edilmez. Diğer yandan Abbasiler devrinde bu konu, bazı şairle-

[1] Gencay Zavotçu, *Türk Edebiyatında Gül ve Bülbül Mesnevileri (Mukayeseli Çalışma)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Dr. Tezi, Erzurum 1997, s. 5-6.

rin eserlerinde yer yer işlense de müstakil bir eser olarak karşımıza çıkmaz. Ancak Fars şiirinde müstakil olarak gül-bülbül konusunun işlendiği ilk eserin Feridüddîn Attâr tarafından yazıldığı hemen herkesçe kabul edilir.[2]

Kuş temsilinin işlendiği eserler tarihi açıdan değerlendirildiğinde ilk olarak İbn Sînâ'nın [öl. 1037] Arapça telif ettiği *Risâletü't-Tayr*'ı gelir. Bu risale Sühreverdî [öl. 1191] tarafından Farsçaya tercüme edilmiştir. Yine Ahmed Gazzâlî'nin [öl. 1126] *Risâletü't-Tuyûr*'u da *Mantıku't-Tayr*'dan önce yazılmış temsili eserlerden bir diğeridir.[3] Ancak ruha yolculuğun temsili tarzda işlendiği eserler söz konusu olduğunda ise Senâî-yi Gaznevî'nin [öl. 1131] *Seyrü'l-İbâd*'ı akla gelir. Bu eserler, sembolik açıdan birbirlerine benzese de gül-bülbül aşkının konu edildiği eserler içerisinde şöhretinden ötürü, Ferîdüddîn Attâr'ın *Mantıku't-Tayr*'ı daima müstesna bir yere sahiptir.

---

[2] Nezahat Öztekin, *Fazlî Gül ü Bülbül*, Akademi Kitabevi, İzmir 2002, s. 12-15.

[3] Muhammed Emîn-i Reyyahî, "Necm-i Râzî ve Risâletü't-Tuyûr", *İslam Felsefesinde Sembolik Hikâyeler (1) İbn Sînâ-Sühreverdî-A. Gazzâlî-N. Râzî*, İnsan Yay., İstanbul, 1997, s. 206; Hayrunnisâ Çakmakçı Turan, "Tavusla Düşüş, Simurgla Yükseliş İslam Ortaçağı'na Damgasını Vuran Kuş Risaleleri", *Vakıflar Dergisi*, 2012, S. 38, s. 170.

KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA GÜL VE BÜLBÜL

Cüssesi oldukça küçük olan bülbülün erkeği, çiftleşme döneminde geceleri ve özellikle seher vaktinde dişisinin ilgisini çekebilmek için uzun uzun ötüşüyle tarih boyunca şairlerin dikkatini çekmiştir. Bu yönüyle küçük bir kuş iken aşk derdiyle sabahlara kadar ağlayan ideal âşığın sembolüne dönüşmüştür.[4] Zamanla klasik şairlerin zihninde farklı hayallerle işlenerek bülbül âşık, gül maşuk, karga düşman yahut rakip olarak sembolleşerek hikâyelere konu olmuştur. Bugüne dek kahramanları uçan varlıklar olan *Deh-nâme, Dâsitân-ı Tûtî vü Zâğ* gibi münazaraya usulünde ya da *Mantıku't-Tayr, Sîmurg, Bülbül-nâme* gibi tasavvufi-temsili pek çok anlatı vücuda getirilmiştir. Belli bir tekâmülden sonra temsillerin ekserinin *Şem ü Pervâne* ve *Gül ü Bülbül*'de olduğu gibi âşık-maşuk remizleri üzerine hikâyeleştirildiği görülür.

Anadolu'da gül-bülbül aşkı oldukça ilgi görmüş ve üzerine pek çok müstakil eser yazılmıştır. Bunlar içinde şüphesiz en tanınan ve en sevileni Kara Fazlî'nin [öl. 1564] *Gül ü Bülbül* mesnevisidir. Gül-bülbül odaklı çalışmalar ve bilinen yazma eserler incelendiğinde karşımıza pek çok eser çıkmaktadır. Tarihî önceliğe göre sıralamak gerekirse karşımıza ilk olarak, Şems-i Tebrîzî'nin anıldığı bir beytin[5] bulunması ve tarih olarak Mevlânâ'nın hayatta olduğu bir devirde telif edilmesi[6] dolayısıyla Mevlânâ'ya atfedilen *Bülbül-nâme-i Hazret-i*

---

[4] Ahmet Atillâ Şentürk, *Osmanlı Şiiri Klavuzu*, C 2., Osedam, İstanbul 2017, s. 321.

[5] شمس تبریزی ازو دادی نشان
آن که بسر خیل جمله مؤمنان
[= Bütün mü'minler ordusunun başını çeken Şems-i Tebrîzî, ondan nişan veriyordu (böyle bir dervişe işaret ediyordu)]
Gencay Zavotçu, "Mevlânâ'ya Ait Olduğu Düşünülen Küçük Bir Mesnevi: Bülbül-nâme", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 1998, S 9, s. 79.

[6] Eserin sonundaki verilen 24 Zilkade 66 kaydı, h. 666 (m. 1268) şeklinde değerlendirilmiş ve bu tarihte Mevlânâ [öl. 1273] hayattadır. Bu bilgi ve yukarıdaki Şems-i

Vâhidî

ve

RİSÂLE-İ GÜL Ü BÜLBÜL

VÂHİDÎ'NİN HAYATI

Vâhidî'nin kimliğini tespit edecek kesin bilgilere henüz sahip değiliz. *Risâle-i Gül ü Bülbül*'de, bazı manzumeler ile sondaki münacatta yer alan Vâhidî mahlası dışında müellif hakkında ayırt edici bir bilgi yer almaz. Ne biyografik kaynaklar ne de eserden hareketle doğum ve ölüm tarihine dair kesin bir bilgi verilemez. Eserin telif tarihi meçhul olmakla beraber Yavuz Sultan Selîm'e ithafı, müellifin bu padişah döneminde yaşayıp eseri 1512-1520 yıllarında kaleme aldığını gösterir.

Kaynaklar incelendiğinde bu asırda yaşamış Vâhidî mahlaslı birkaç şairle karşılaşılır. Asrın en tanınmış Vâhidî mahlaslı şairi Abdülvâhid Vâhidî'dir [öl. 975/1567-68]. Medrese eğitimini almış ve akabinde Bursa kadısı Nâzırzâde Mehmed Efendi'ye danişment olmuştur. Şeyh Abdullaziz Efendi'ye intisap ederek Zeyniyye tarikatına bağlandığı nakledilen şair, genç yaşta Bursa'da vefat etmiştir. Vâhidî'nin kabri dedesi Kara Dâvûd tarafından Bursa'da yaptırılan Dâvûd Efendi Mescidi haziresindedir. Kânûnî Sultan Süleymân devrinde yaşayan Karadâvûdzâde Abdulvâhid b. Süleymân b. Karadâvûd künyeli şairin, tahminen 1540'ların başında doğduğu nakledilir[1] ki bu da risalenin ona ait olmadığını gösterir.

Kâtip olduğu bilinen Gelibolulu Vâhidî'nin [öl. ?] ise Hayâlî'nin çağdaşı olup Latîfî'nin nakline göre tek gözü görmediğinden Vâhidî mahlasını aldığı rivayet edilir. Onun dinlemeye değer gazelleri, zevk veren hayalleri ve sanatlı manzumelerinin bulunduğu bir *Dîvân*'ından söz edilir.[2] Mahlası *Riyâzü'ş-Şu'arâ* ve *Sicill-i Osmânî*'de Vâcidî şeklinde kaydedilmiştir.[3]

---

[1] Kınalı-zâde Hasan Çelebi, *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şuarâ*, Haz. İbrahim Kutluk, C II, TTK Yay., Ankara 2014, s. 1029; Mehmed Süreyya, "Vahidî Çelebi", *Sicill-i Osmanî*, s. 1649; Hatice Kelpetin Arpaguş, "Kara Dâvud İzmitî", *TDVİA*, C XXIV, İstanbul 2001, s. 360; A. T. Karamustafa, *Menâkıb-ı Hoca-i Cihân ve Netîce-i Cân, Vâhidî (Tenkidli Metin-Tahlil ve Tıpkıbasım)*, Harvard Üniversitesi Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, Harvard 1993, s. 43; Elif Şimşek, *Vâhidî'nin Saâdetnâme'si (İnceleme-Metin)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Dr. Tezi, İstanbul 2020, s. 12-13.

[2] Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nüzamâ (İnceleme-Metin)*, s. 554; Mustafa İsen, Gelibolulu Âlî: Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı, AKM. Yay., Ankara 1994, s. 283; Kâf-zâde Fâ'izî, *Kâf-zâde Fâ'izî'nin Zübdetü'l-Eş'âr'ı*, s. 583-584; Mehmet Nâil Tu-

RİSÂLE-İ GÜL Ü BÜLBÜL

Risalenin müellifi hakkında elde bilgi bulunmadığından Yavuz Sultan Selim'e sunulması sebebiyle eserin Osmanlı edebiyatının zirve çağı XVI. yüzyılda vücuda getirilip Anadolu'da yazıldığı varsayılmaktadır. Ondan önce yazılan eserlerin de aidiyeti hususu belirgin değildir. Bu sebeple *Risâle-i Gül ü Bülbül*'ün Anadolu'da telif edildiği bilgisinin netleşmesi durumunda bu kısa risalesinin bu sahadaki ilk eserlerden biri olduğunu söylemek mümkündür.

Risâle-i Gül ü Bülbül, XVI. yüzyılın ilk yarısında Farsça olarak telif edilmiştir. Eserin bilinen tek nüshası Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Kayseri Râşid Efendi Yazma Eser Kütüphanesi 582'de kayıtlı bir mecmuada yer almaktadır. Mecmuada önce Molla Câmî'nin *Bahâristân*'ı, ardından Vâhidî'nin *Risâle-i Gül ü Bülbül*'ü yer almaktadır. *Bahâristân*'ın istinsah tarihi 10 Cemâziyelevvel 921 (22 Haziran 1515) olup müstensihi Hüseyin b. Yûsuf'tur.

İstinsah tarihi 1 Recep 927 (7 Haziran 1521) olan *Risâle-i Gül ü Bülbül*'ün sonunda müstensihin ismi belirtilmemiştir. Ancak mecmuadaki ilk eser olan *Bahâristân*'ın hattı ile aynı olması onun da Hüseyin b. Yûsuf tarafından istinsah edildiğini gösterir. Yavuz Sultan Selim'in vefatından bir sene sonra istinsah edilmiş olması sebebiyle eldeki nüshanın oldukça eski ve değerli olduğu aşikârdır. On dört varaktan müteşekkil risale, mecmuanın 77^{b}-90^{b} varakları arasında yer almaktadır. 210x130 [140x80] mm. ebadındaki kâğıda cetvelsiz olarak talik bir hatla yazılmıştır. Metin siyah, başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış olup her sayfada on beş satır bulunmaktadır.

Başı : Hamd u sipâs-ı bî-hadd u kıyâs mer ân âferîd-gâr-i her du âlem ü âdem râ ki…

Sonu : 'Azîz-i men honok ân kes-est ki bâ nefs-i siyâh-rûy u bî-hûde-gûy ne-sâzed ve ber merkeb-i 'aşk ki ten-est neşîned ve bâ be-yek dil der râh-ı rûh be-tâzed

Ahmed Remzî Akyürek

ve

GÜLZÂR-I AŞK

AHMED REMZÎ AKYÜREK'İN HAYATI

Gülzâr-ı Aşk adıyla *Risâle-i Gül ü Bülbül*'ü tercüme eden Ahmed Remzî, son asır Mevlevî meşayihindendir.[1] 1872 yılında Kayseri Mevlevîhânesi'nde dünyaya gözlerini açar. Seyyid Süleymân-ı Türâbî soyundan Kayseri Mevlevîhânesi şeyhi Süleyman Atâullah Efendi'nin oğludur. Sıbyan ve Rüşdiye eğitiminden sonra babası ile eniştesi Göncüzâde Nuh Necatî Efendi'nin yanı sıra Müridzâde Ali Efendi, Hısarcıklızâde Sâlim Efendi ve şair Sâmi Efendi'den Arapça, Farsça ve edebiyat dersleri almıştır.

1892 yılında İstanbul'a giderek Dîvân-ı Muhâsebât'ta çalışmış ve Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Ebu'l-Burhân Celâleddîn Dede'den sema çıkararak Mevlevîliğe intisabını perçinlemiştir. Bir yıl sonra Kayseri'ye dönüp Kayseri Mekteb-i İdâdîsi Ahlak ve Ulûm-ı Dîniyye hocalığına tayin edilmiştir. Bir taraftan çeşitli medreselerde ders verirken diğer taraftan Mevlevîhâne'de Attâr'ın *Pend-nâme*'si, Sa'dî'nin *Gülistân* ve *Bostân*'ı, Câmî'nin *Risâle-i Arûz*'u ve Mevlânâ'nın *Mesnevî-i Ma'nevî*'sini okutmuştur.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra ziyaret için gittiği Konya Mevlânâ dergâhında bir sene kalmıştır. Daha sonra sırasıyla Kütahya Ergûniye Mevlevîhânesi'ne şeyh vekili ve Kastamonu Mevlevîhânesi'ne şeyh olarak tayin edilmiştir. Bu esnada babaları da Kayseri Mevlevîhânesi şeyhidir. 1913/14'te Halep Mevlevîhânesi postnişînliğine tayin edilir. I. Dünya Savaşı'nda İstanbul'dan Filistin cephesine hareket eden Mevlevî taburuyla önce Şam, sonra Medîne'ye giden Ahmed Remzî, Şam'da Emeviyye Camii'nde *Mesnevî* dersleri vermiş-

---

[1] Ayrıntı için Bkz. Hüseyin Vassâf, *Remzînâme*, Haz. Yakup Şafak, Tekin Kitabevi, Konya, 2006, s.1-32; Hasibe Mazıoğlu, "Ahmet Remzî Akyürek (Remzî Dede)". *1. Milli Mevlana Kongresi (Tebliğler)* 3-5 Mayıs 1985, Selçuklu Araştırmaları Merkezi Yay., Konya, 1986, s. 239-254; Hasibe Mazıoğlu, *Ahmet Remzî Akyürek ve Şiirleri*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1987, s. XII +335; Hasibe Mazıoğlu, "Ahmed Remzî Akyürek", *TDVİA*, C II, İstanbul, 1989, s. 304-305; Ahmet Cahid Haksever, *Son Dönem Osmanlı Mevlevîlerinden Ahmet Remzî Akyürek*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2002, s. XIII + 183; Ahmed Remzî Akyürek, *Tuhfe-i Remzî: Manzum Farsça Türkçe Sözlük*, Haz. Ahmet Kartal, Akçağ Yay., Ankara, 2003, s. 158; Murat Serdar, "Kastamonu Mevlevihanesi Postnişinlerinden Kayserili Ahmed Remzî (Akyürek) Dede", *II. Uluslararası Şeyh Şa'bân Velî Sempozyumu -Kastamonu'nun Manevi Mimarları-*, Kastamonu, 2014, s. 305-319.

TERCÜMELER

RİSÂLE-İ GÜL Ü BÜLBÜL

(Tıpkıbasım ve Türkçe Tercümesi)

RİSÂLE-İ GÜL Ü BÜLBÜL

[77ᵇ] Âlem ve Âdem'in Yaratıcısı'na sonsuz hamd ve şükürler olsun. O kuru topraktan taze diken bitirip taze dikenden güzel kokulu gül yetiştirir. O gülün kokusunu bülbülünün canına koklatır da narin *Bülbül*'ü latîf *Gül*'ün âşığı ve narin *Gül*'ü çılgın *Bülbül*'ün maşuku eyler.

Nazım

Sevgilinin gül yanağıyla can bahçesini güllük eden de
Gönlü sürekli gül aşkıyla bülbül gibi inleten de odur.
Güle her an tazelik ve incelik veren de
Dikenin cefasıyla bülbülü inletip yakan da odur.

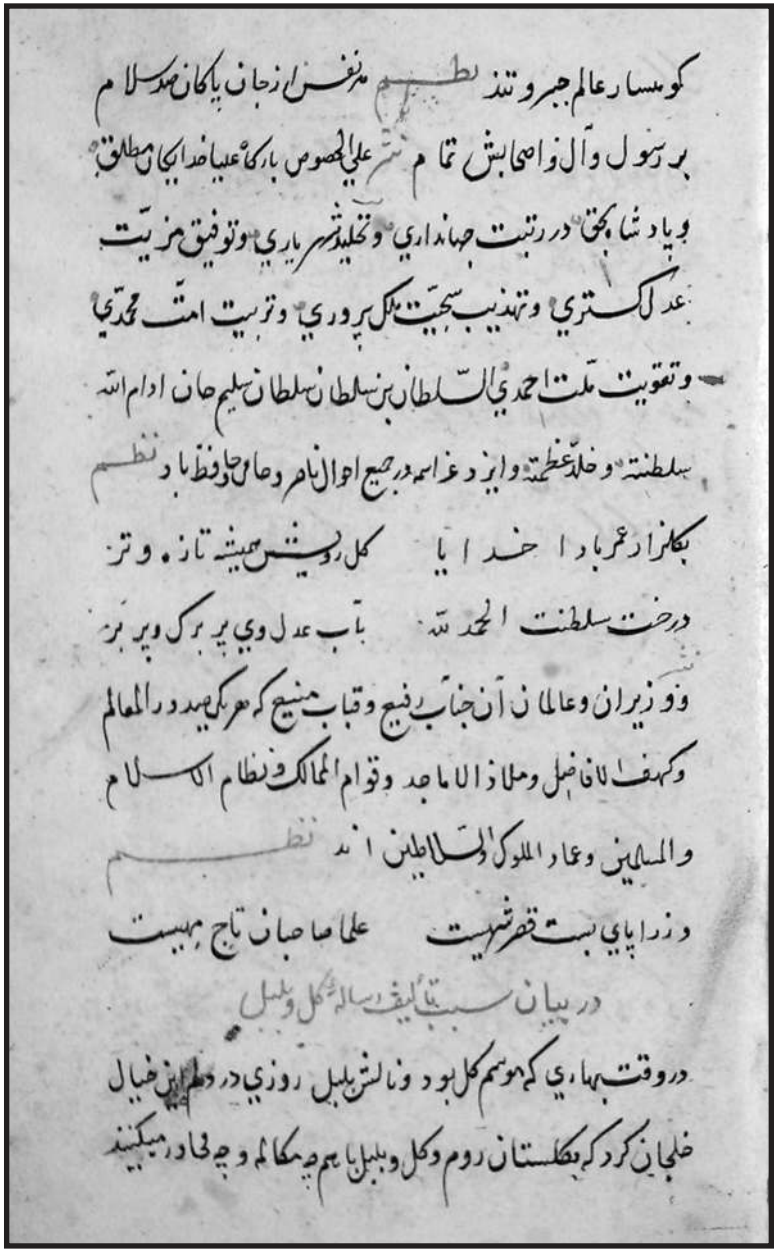
Allah'a senadan sonra, zamanın saadet sebebi, hürlerin efendisi, vahdaniyet bağının bülbülü, eşsizlik şekeristanının tûtîsi, âlemin yaradılış sebebi ve insanoğlunun şefaatçisi olan doğruluk ve temizlik kaynağı Hz. Muhammed Mustafa'nın pak ruhuna sonsuz salavat ve sayısız tahiyyat olsun.

Nazım

Yeryüzü ve gökyüzünde her ne varsa
Onun sayesinde var oldu hepsi
Onun için ağzında dili olan her şey
Onu övmek için geldiler dile

Nesir

Her biri gayb âlemi şahının akdoğanı ve tecelli dağlığının turaçları olan Hz. Peygamber'in (sav) dört sevgili dostu ile yine onun ehlibeytinin ruhlarına sonsuz selam ve dualar olsun.

کوسسار عالم جبر و تند نظم هر نفس از زبان پاکان صد سلام
بر رسول و آل و اصحابش تمام خصوص بار گاه علیا خدایگان مطلق
و پادشاه بحق در رتبت جهانداری و تخلید تسخیر یاری و توفیق مزید
عدل گستری و تهذیب سجیت ملک پروری و تربیت امت محمدی
و تقویت ملت احمدی السلطان بن سلطان بن سلطان سلطان سلیم خان ادام الله
سلطنته و خلد عظمته و ایزد غزاسه در جمیع احوال نام و عالم حافظ باد نظم
بگلزار عمر باد ا خدا یا کمال دولتش همیشه تازه و تر
درخت سلطنت الحمد لله بآب عدل وی پر برگ و پر بر
و وزیران و عالمان آن جناب رفیع و قباب منیع که هر یکی عمدة العالم
و کهف الافاضل و ملاذ الاماجد و قوام الممالک و نظام الکلام
و المسلمین و عماد الملوک و السلاطین اند نظم
وزرا پایه بست قصر شهیست علما صاحبان تاج مهیست

در بیان سبب تالیف رساله گل و بلبل

در وقت بهاری که موسم گل بود و نالش بلبل روزی در دلم این خیال
خلجان کرد که بگلستان روم و گل و بلبل با هم چه گفتگو و چه فریاد میکنند

GÜLZÂR-I AŞK

(Çeviri Yazıyla)

[3] [Ba'de edâi mâ vecebe 'aleynâ]

Üzerimize Vacip Olan Vazifeyi (Besmele-Hamdele ve Salvele) Yerine Getirdikten Sonra

Nev-nihâlân-ı bûstân-ı edebe ara sıra kütüb ve resâil-i Fârisiyye tedrîsi ile iştigâl etmekte iken bi't-tesâdüf **Vâhidî**-i merhûmun ***Gül ü Bülbül*** risâle-i hikmet-isâlesi de müzâkere edildi. Tâlibîn-i mümâileyhimden bazı nücebâ-yı urefâ risâle-i mezkûreyi Türkçeye nakl ve tercüme etmekliğimi taleb ve iltimâs eylemekle hem onların ârzûlarını is'âf hem de gülistân-ı irfâna bir nihâl-i tâze ithâf ile zebân-ı Fârisîye henüz âşinâ olmayan nev-resîdegâna gül gibi bülbülü de kafesden ser-âzâd eylemegi muvâfık-ı hakîkat ü insâf buldum. Ve billâhi't-tevfîk.

Tercümeye *Gülzâr-ı Aşk* tesmiye edildi.

[GÜLZÂR-I AŞK]

Hamd ü sipâs-ı bî-hadd ü kıyâs her iki âlemi ve nev'-i âdemi halk eyleyen cenâb-ı Perverdigâra mahsûsdur ki kuru yerden yaş diken ve yaş dikenden güzel kokulu gül bitirir. Bülbülün cân dimâğına gülün kokusunu irâhe buyurur ve andelîb-i zaîfi verd-i latîfe 'âşık ve gül-i zîbâyı Bülbül-i şeydâya ma'şûk eder.

Nazm

Ruh-ı yârin gülüyle bâğ-ı cân gülzâr sendendir
O gül şevkiyle dâim bülbül-i dil zâr ondandır

Güle dâim letâfetle tarâvet bahş eden sensin
Figân u sûziş-i bülbül cefâ-yı hâr ondandır **[4]**